

Joanna Korulczyk

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
Studenckie Koło Naukowe Logistyków

Zrównoważony rozwój rynku transportowego¹ Sustainable development of the transport market

Streszczenie: Dynamiczny rozwój transportu XX wieku w dużym stopniu przyczynił się do większego wykorzystania nieodnawialnych zasobów naturalnych i większej degradacji środowiska. W celu przeciwstawieniu się tym tendencjom Unia Europejska opracowała Strategię Europa 2020, w której najistotniejszym elementem jest zrównoważony rozwój. Opierać się on ma na skutecznej, konkurencyjnej i ekologicznej gospodarce na skalę zarówno unijną jak i krajową. W niniejszym artykule przedstawiono istotę zrównoważonego rozwoju, cele polityki transportowej oraz społeczno-ekonomicznej Unii Europejskiej na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, polityka transportowa i społeczno-ekonomiczna Unii Europejskiej, Strategia Europa 2020, Biała Księga

Abstract: The dynamic development of the transport of the twentieth century largely contributed to the increased use of non-renewable natural resources and greater environmental degradation. For the opposition to this situation, the European Union has developed a Strategy Europe 2020, which is the most important element of sustainable development, which is to be based on efficient, competitive and green economy on the scale of both the EU and national level. The paper presents the essence of sustainable development, transport policy objectives, socio-economic European Union for sustainable development.

Key words: sustainable development, transport policy and socio-economic EU, Europe 2020 Strategy, the White Paper

Wstęp

Określenie terminu „zrównoważonego rozwoju” po raz pierwszy opublikowane zostało przez Komisję ONZ ds. Środowiska i Rozwoju w raporcie pt. „Nasza wspólna przyszłość”. W raporcie tym spostrzeżono, że rozwój zrównoważony to taki, który zaspokaja potrzeby dzisiejsze bez narażenia na niebezpieczeństwo bytu przyszłych pokoleń. Zakłada on wprowadzenie i rozpowszechnienie sposobu gospodarowania, w którym eksploatacja szeroko rozumianych zasobów naturalnych nie prowadzi do degradacji eksploatowanych systemów i ich otoczenia, a jednocześnie pozwala na zaspokojenie obecnych i przyszłych potrzeb i aspiracji społeczeństwa².

¹ Artykuł napisany pod opieką naukową dr Adama Marcysiaka.

² K. Wojewódzka-Król, R. Rolbiecki, *Polityka Rozwoju Transportu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2013, s. 98.

Istota zrównoważonego rozwoju

Zrównoważony rozwój (z ang. *sustainable development*) nazywany jest również jako trwały rozwój. Jednak, aby mówić o trwałym rozwoju należy, rozważyć czy spełnia wymagania społeczne i ekonomiczne oraz ochrony środowiska naturalnego. Musi on również uwzględniać i przestrzegać dobra pokoleń tych obecnych jak i przyszłych, więc zadaniem rozwoju społeczno-gospodarczego jest zapewnienie możliwości pełnego zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń, pamiętając o obecnych potrzebach społeczeństwa. Zrównoważony rozwój to proces nieustannych zmian, jednak aby mógł być w pełni osiągnięty, powinien być starannie zarządzany oraz monitorowany. Wiąże to się z łańcem ekologicznym, społeczno-ekonomicznym, przestrzennym oraz instytucjonalno-politycznym.

Zrównoważony transport zapewnia dostępność do celów komunikacyjnych przede wszystkim w sposób bezpieczny czyli niezagrażający zdrowiu ludzi i środowisku oraz w sposób równomierny dla pokoleń obecnych jak i przyszłych. Pozwala on na efektywne funkcjonowanie poszczególnym działom gospodarki oferując możliwość wyboru najlepszego środka transportowego, dzięki czemu podtrzymuje gospodarkę oraz wspiera rozwój regionalny. Istota zrównoważonego transportu polega również na ograniczaniu emisji spalin i odpadów do poziomu zaabsorbowania ich przez środowisko. Należy zużywać odnawialne zasoby w takich ilościach, aby były możliwe do odtworzenia, natomiast nieodnawialne zasoby należy zużywać w takich ilościach, by była możliwość ich zastąpienia przez odnawialne substytuty. Stosując wszystkie zalecenia należy pamiętać o jednoczesnym minimalizowaniu hałasu jak i zajęcia terenu.

Polityka społeczno-ekonomiczna Unii Europejskiej a zrównoważony rozwój

W polityce społeczno-gospodarczej Unii Europejskiej problem zrównoważonego rozwoju transportu stawiany jest jako jeden z podstawowych. W myśl tego społeczne, środowiskowe i ekonomiczne cele powinny być wzajemnie połączone między sobą w zrównoważony sposób, aby były one trwałe. Zrównoważony rozwój musi być promowany we wszystkich międzynarodowych i regionalnych inicjatywach, porozumieniach i umowach oraz uwzględniany w instrumentach politycznych na wszystkich poziomach (międzynarodowym, krajowym, regionalnym i lokalnym)³. Aspekty związane ze zrównoważonym rozwojem transportu, określane również jako zrównoważony system transportowy, były i nadal są rozpatrywane na forum rangi światowej jak i europejskiej. Problem ten m.in. został rozpatrywany przez Grupę Ekspertów Komisji Europejskiej w kwietniu 2001 r., gdzie ustalono, że „zrównoważony rozwój systemu transportowego” oparty jest na:

- gwarancji dla obecnych i przyszłych pokoleń dostępności celów komunikacyjnych, w sposób bezpieczny, nie zagrażający środowisku i zdrowiu ludzi;
- aktywizowaniu rozwoju gospodarczego i regionów;
- zapewnieniu możliwości wyboru środka transportu;
- zapewnieniu ograniczenia emisji i redukcji odpadów w ramach naturalnych możliwości ich absorpcji przez środowisko naturalne,

³ J. Wronka, *Transport kombinowany / intermodalny : teoria i praktyka*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2008, s. 29.

- zużywaniu nieodwracalnych zasobów w ilościach, które są możliwe do odtworzenia lub zastąpienia przez źródła odnawialne,
- minimalizacji terenochłonności i emisji hałasu⁴.

Racjonalne wprowadzanie zrównoważonego rozwoju jest nieodłącznie związane z przyjęciem ujednoczonych zasad oraz norm zarówno dla całej gospodarki, transportu jak i stosunków pomiędzy poszczególnymi sektorami gospodarki a gałęziami transportu. Obecne preferencje polityki gospodarczej ukierunkowane są na rozwój zrównoważony, albowiem transport stanowi istotną część europejskiej gospodarki. Analizuje ona jego m.in. ekonomiczną efektywność, społeczną zasadność oraz ekologiczną racjonalność. Europejska polityka transportowa powinna podążać w kierunku zrównoważonego rozwoju i zrównoważonego przemieszczania. Zatem transport powinien zaspokajać potrzeby rynku przy możliwie najniższych kosztach degradacji środowiska z myślą o obecnych i przyszłych pokoleniach⁵. Jedną z głównych barier w procesie kształtowania zrównoważonego rozwoju systemu transportowego jest nierównomierność w podziale zadań przewozowych. Dominująca pozycja transportu samochodowego również stanowi znaczną przeszkodę przy optymalizacji współpracy różnych gałęzi transportu, które gwarantują odpowiednią trwałość i wydajność europejskiego systemu transportowego. Zasadnicza więc jest potrzeba skoordynowania działalności różnych gałęzi transportu, albowiem w świetle ciągle rosnących potrzeb transportowych oraz przy dynamicznie rozwijającej się wymianie handlowej umożliwiłoby to obniżenie wszystkich kosztów transportu, a nawet obniżony zostałby negatywny wpływ transportu na środowisko naturalne. Dlatego w zaistniałej sytuacji brane pod uwagę jest podjęcie czynności, których celem jest ograniczenie dalszej degradacji środowiska. Polegają one na wspieraniu oraz promowaniu rozwoju gałęzi transportu i zastosowaniu technologii bardziej kompatybilnych ze środowiskiem, co prowadzić będzie do:

- społecznej zasadności, dzięki wyeliminowaniu kongestii i lepszemu zaspokojeniu potrzeb, zgodnie ze współczesnymi standardami;
- ekologicznej racjonalności, dzięki zmniejszeniu degradacyjnego wpływu transportu na środowisko;
- ekonomicznej efektywności, m.in. dzięki zmniejszeniu kosztów zewnętrznych transportu⁶.

Jedną z szans na zaspokojenie ciągle rosnących (jednocześnie z rozwojem gospodarczym) potrzeb przewozowych może być zastąpienie części przewozów wykonywanych przez transport samochodowy przez pozostałe, bardziej przyjazne dla środowiska oraz dla życia i zdrowia człowieka gałęzie transportu, w celu zmniejszenia kongestii na drogach, ograniczeniu kosztów zewnętrznych i negatywnych skutków transportu, zgodnie z zasadami zrównoważonego przemieszczania i rozwoju.

⁴ K. Wojewódzka-Król, R. Rolbiecki, *Polityka Rozwoju Transportu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2013, s. 99.

⁵ J. Wronka, *Transport kombinowany / intermodalny : teoria i praktyka*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2008, s. 32.

⁶ K. Wojewódzka-Król, R. Rolbiecki, *Polityka Rozwoju Transportu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2013, s. 100.

Zasadnicze wytyczne oparte na współczesnych kierunkach rozwoju europejskiej polityki transportowej zawiera przyjęta w marcu 2010 roku. „Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” tzw. Strategia Europa 2020 oraz Biała Księga, w której wytyczne zamieszczono w „Planie utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu - dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu”, która w marcu 2011 r. została przyjęta przez Radę Unii Europejskiej. Najważniejszymi celami ujętym w obu dokumentach jest redukcja emisji dwutlenku węgla oraz spowolnienie zmian klimatycznych. W Białej Księdze 2011 stwierdzono, że niezbędne w sektorze transportu ograniczenie emisji CO₂ o co najmniej 60% do roku 2050 w porównaniu z 1990r. Osiągnięciu tego celu służyć ma 10 zadań, ujętych w trzech grupach:

- grupa pierwsza obejmuje działania zmierzające do poprawy struktury zużywanych w transporcie paliw i systemów napędowych;
- grupa druga zmierza do lepszego wykorzystania przyjaznych dla środowiska gałęzi technologii przewozu;
- grupa trzecia przewiduje wykorzystanie inteligentnych systemów transportowych dla zwiększenia efektywności transportu i jego bezpieczeństwa⁷.

Kwestie transportu poruszane w Białej Księdze dotyczą międzynarodowych aspektów, które niestety nie mogą być rozwiązane w sposób zadawalający na poziomie poszczególnych państw członkowskich UE. Aspekty te zatem powinny być skoordynowane na szczeblu Unii Europejskiej, w taki sposób aby przynosiły lepsze rezultaty, gdyż działania na poziomie UE mogą wzmocnić starania podejmowane w takich dziedzinach jak: gromadzenie informacji i danych, tworzenie potencjału, wymiana najlepszych praktyk, współpraca i rozwój. Najważniejszym celem politycznym tych działań jest przekształcenie systemu transportowego Unii Europejskiej w pełni zorganizowany system zachowujący zasady zrównoważonego rozwoju w okresie do roku 2050.

Podsumowanie

Realizowaną na szczeblu unijnym jak i państw członkowskich UE ideą zrównoważonego rozwoju jest zagwarantowanie obecnym pokoleniom dostępu do zasobów, szczególnie naturalnych, na poziomie takim, jaki jest obecnie oraz na możliwości korzystania z nich. Istotnym elementem jest zrównoważony transport, który stanowi narzędzie do osiągnięcia celów zarówno ekonomiczno-społecznych jak i związanych z eksploatacją i ochroną środowiska naturalnego, gdyż transport niezrównoważony powoduje zanieczyszczenie środowiska oraz pochłanianie ogromne ilości energii. Unia Europejska od wielu lat opracowuje dokumenty dotyczące transportu i wspólnej polityki transportowej, w których wskazuje priorytety, cele i działania mające na celu zapewnienie zrównoważonego rozwoju. W jednym z nich, a mianowicie w Białej Księdze z 2011 roku podkreśla, że transport stanowi fundament europejskiej gospodarki oraz wskazuje, że mobilność jest

⁷ K. Wojewódzka-Król, R. Rolbiecki, *Polityka Rozwoju Transportu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2013, s. 104.

niezwykle ważna zarówno dla rynku wewnętrznego jak i dla jakości życia obywateli, którzy dzięki zrównoważonemu rozwojowi transportu mogą swobodnie podróżować. Transport daje możliwość do tworzenia miejsc pracy i przyczynia się do wzrostu gospodarczego. Jednak aby działania w zakresie zrównoważonego rozwoju były skuteczne wymagana jest ścisła współpraca na arenie międzynarodowej.

Bibliografia

- Biała Księga – Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu – dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasoboszczędnego systemu transportu*, Komisja Europejska, Bruksela 28.3.2011, COM(2011) 144 wersja ostateczna.
- Pawłowska B., *Zrównoważony rozwój transportu na tle współczesnych procesów społeczno-gospodarczych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2013.
- Wojewódzka-Król K., Rolbiecki R., *Polityka Rozwoju Transportu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2013.
- Wronka J., *Transport kombinowany / intermodalny: teoria i praktyka*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2008.